

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Bevilacqua-Borsody Béla*
Cím: *Pramberger Jakab, serfőzőmester Pest első polgármestere*
Forrás: *Kulturális Újság*

Bp.
(Hely)

1930. X. 5.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (O)

Osztályozás

Tárgy 352.053.1

Hely

Idő

Személy

"1692/1708"

polgár

Pramberger Jakab, serfőzőmester Pest első polgármestere

Mindenki ismeri a finomművű, bájos, barokk-homlokzatu palotát, az egykori Kötő-utca — ma Piarista-utca — és a Galamb-utca sarkán. Ott áll a régi ház, a letűnt régi Pest legjellegzetesebb emléke. Homlokzata kiáll a modern utcarendezés húzta vonalból a gödörbe süllyed a ház az utcaszintje alá, kéri az utca modern házkolosszusai közül: mégis minden jóízű és a fiatal főváros ősi múltját szerető ember számára öröm, hogy ez a ház fennmaradt és fenn is fog maradni érintetlenül, mint műemlék, amit nem szabad lebontani.

Amint hogy minden régi házat „Grassalkovich“-háznak hívják, úgy ezt is ezen a néven ismerik általában, aminek magyarázata az, hogy Pesten a barokkstilust értik Grassalkovich-stilus alatt. A háznak nem volt semmi köze Grassalkovich Antal grófhhoz. A Hrabovszky, másképp Grabovszky-családé volt és a XVIII. század második felében épült.

Kevesen tudják azonban, hogy ez a benne levő régimódi vendéglő után Krist-háznak nevezett palota nemcsak műemlék, hanem elsőrendű várostörténeti emlék is, amennyiben Rómer Flórisnak, a magyar régészet atyjának megállapítása szerint a török hódoltság után újjászervezett Pest város legelső polgármesterének — előbb tanácsosának — Pramberger Jakab serfőzőmesternek volt a háza, illetőleg itt volt serfőződéje, illetve régi jó magyarsággal sernevelő háza.

1707-ben ennek az akkor „Numero 186“ számú háznak tulajdonosa volt Jakab városbíró, vagyis polgármester uram. A ház a Rómer Flóris által összeállított telektérkép szerint az akkori belvárosi Fő-térre — az 1899-ben eltűnt bájos Városház-térre — ugrik ki sarkával, ott áll az akkori „Kis-utca“ — a mai Galamb-utca sarkán. Telke ugyanaz a jellegzetes, keskeny homlokú, igen hosszú fekvőség, melyet a mai ház udvara is mutat.

A Pramberger család nyomai

Jakab mester neve *Proberger, Broberger, Pramberger* írásmódban fordul elő.

Proberger néven szerepel abban az 1695 szeptember 26-án folytatott nagy perben, melyben a Város határt járatott a mai Újpest felé eső területekre nézve. Egy Pramberger nevű család még egy nemzedékkel ezelőtt is élt Budán. A névre vonatkozólag az a feltevés, hogy a Sopron melletti Bremberg falu nevét kell keresnünk benne s eképpen talán valószínű, hogy Pramberger Jakab innen származott Pestre s neve helyesen *Bremberger* lenne.

Jakab mester 1692-től 1708-ig ült az ujonnan megalakított Pest polgármesteri székében. Címe: „*Judex civitatis*“, vagyis „a polgárság bírása“, azaz „Város bírása“ volt, de előfordul *Syndicus* címmel is. Élete körülményeiről keveset tudunk. Tekintélyes és gazdag ember lehetett, mert konkurenciával kellett megküzdenie, hiszen vele egyidejűleg már sok serfőzőmester dolgozott a régi Pest városában.

Az utolsó polgármester a török hódoltság előtt

A török hódoltság előtt Pest utolsó polgármestere *Kenéz Andorás* szücsmester volt. Sirkövét *Géresy Kálmán*, a múlt század hatvanas éveinek végén Nagyváradon találta meg és közölte *Rómer Flóris*sal. A sarkó felirata ezt mondja: „*Hic sepultus est Andreas Kenéz sive Zeuch Judex Civitatis Pestiensts, qui obiit in die 18-a Mensis Septembris 1554.*“ Magyarul: „Itt vagyon temető helye *Kenéz Andorás*nak, kinek neve *Szöcs*nek is mondatik, ki is Pest Városa polgárbirája volt és meghalt 1554. szeptember 18-án.“

A sarkóvet 1777-ben találták meg Nagyváradon, rajzát a *Nemzeti Múzeum* kéziratára őrizi, tudomásunk szerint kiadatlan, illetőleg feldolgozatlan.

Egy másik adat szerint *Kenéz Andorás* uram még 1537-ben polgármester volt, viszont Buda utolsó magyar polgármestere — kinek nevét *Rupp* és *Rómer „Athády János“*nak írják, 1541-ben még hivatalában működött.

A budapesti mézáróspartestület céhládaiban őrzött okmányok alapján *Athády János* budai polgármester neve valószínűleg *Aldott János* volt, (*Johannes Aldoth*), ami gazdagot, jómódut, megáldottat jelent.

Mivel köztudomású dolog, hogy a török csak 1541-ben fészkelte be magát végképen Budára és Pestre, továbbá, mivel a budai

mészárosok testvéres serező lakomáinak jegyzéke az 1400-évek végétől 1541-ig hátról-hétre pontosan vezetődött (belőlük még az is megtudható, hogy nyilhuzás, azaz „nyilas“ utján melyik mester fizette a céhi lakoma testvéres serét), majdnem bizonyos, hogy *Ke-*

néz Andorás uram is 1541-ben menekült Nagyváradra, ahová néhány év múlva *Gyuláról* az *Ajthóssy-család*, vagyis *Dürer Albert* rokonai is menekültek.

Mivel a pesti polgárok nevei a 16. század első felében mives-nesterséget jelentő foglalkozásnevek (*Kalmár László*, a boltos kereskedő, *Seres Máté*, a serfőzőmester, *Bolthos Mátyás* királyi udvaros, *Csiszár György* kardkovács, *Túgyártó Lőrinc* tükovács, *Kömives István*, *Csapó György* gubagyártó, *Pajzskovács Gergő*, *Szabó Péter*, a köntösszabó) egészen bizonyos, hogy *Kenéz Andorás* uram, Pest utolsó polgármestere, délmagyarországi rác származású szöcs, vagyis szücsmester volt.

A serfőzőház és az Újvárosháza

Jakab mester halála után Pest városa — ősi városi jogon — hatalmas serfőzőházat épített az egykori Lipót-, ma Váci-utcában. A régi Pestnek már *Mátyás király* korában is volt serfőző háza, hiszen 1487-ben *Váczy Pál* polgármester tanácsosai, *Kelenföldi Pál*, *Szürccsapó György*, *Taksonyi Jakab*, *Székely László*, *Kömives István* és *Szögedi Pál* között ott találjuk *Seres Máté* uramat is.

Az 1869-ben lebontott serház helyén épült később a mai Újvárosháza. Ez adta tehát még a mai Sörház-utca nevét is.

A régi városi serfőzőház hatalmas telke a mai Váci-utca és a mai Veres Pálné-utca (előbb a „Zöld Fához“ cégérezett házról 1910-ig Zöldfa-utca, azelőtt „a Régi Bástya-utcája“) között terjedt el. *Rómer Flóris* és *Steindl Imre* műegyetemi tanár felmérték és lerajzolták a ház akkori alaprajzát, illetőleg a falak alatt megmutatózó régebbi alaprajzot. A förmelék alól reneszánszos kiképzésű pillértalp került elő. A későbbi Sörház-utca neve

a 17—18. századokban a Vizikapu utcája volt. Ez a kapu amolyan „Sorompó“ volt, mert a Duna felől a városnak csak cölöpös palánkája volt. A palánka sorompós kapuján hordták be a gabonaszállító hajókról a gabonát, árpát és komlót. Viszont itt gurították le hordóban az egykor céhi szervezetben élő „Fasszieherek“ a régi pesti serti a Dunán álló hajókra.

Érdemes volna, ha a mai Krist-ház falán legalább egy szerény emléktáblával megörökítenék Pest város török hódoltság utáni első polgármesterének nevét. A ház ugyanis lebontathatlan műemlék, fejezzék ki rajta azt is, hogy egyuttal várostörténeti emlékek is.

Bevilaqua-Borsody Béla dr.